

האופן הראשון בו בא הנהרג אל מותו – מורה על שהוא מבקש את תיקונו (מאן דכאיב ליה כאיבא אזיל לבי אסיא – ב"ק מ"ו:) על כן הוא בא אל עונשו.

ואילו האופן השני הוא כאשר העונש הוא מסיבת הרתעת הנותרים החיים, שישמעו וייראו, על כן אין סיבה שהוא יבוא אל עונשו, אלא הקב"ה מסובב שעונשו יבוא אליו.

דף ח':

ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול? תלמוד לומר – אחת לאחת למצוא חשבון. (פרש"י: ואעפ"י שלא נפרעו ממנו פעם ראשונה ושניה לא ויתרו לו עליהם אלא מצטרפין לו אותן לחשבון).

יש כאן הערה. מדוע דיברו על פרוטות ולא על "כזיתים", והלא אמרו (סוכה ו'). ארץ זית שמן – ארץ שרוב שיעוריה "כזיתים", והיינו שרוב עבירות שבתורה שיעורן בכזית. אם כן מדוע אמרו כאן שפרוטה לפרוטה מצטרפת?!

אכן, נרמז כאן שמלבד ה"דין" יש גם "חשבון", כמ"ש: "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" (אבות פ"ג, מ"א). ה"דין" הוא על עצם העבירה (ואמנם שיעורה בכזית) אבל עושים גם "חשבון" על כל שימוש ושימוש בעולם הזה אם היה לתועלת לעבודת ה', ואם לאו הוא נחשב לגזל ולמעילה. כי הבריאה כולה היא "הקדש" וכל שימוש לעבירה הוא מעילה. ומעילה משתלמת, כידוע, על פי שיעור "פרוטה".

דף ח':

היא פרסה לו סודרין נאין על ראשה לפיכך כהן נוטל כפה (צעף) מעל ראשה וכו'.

משמע שגילוי הראש גנאי הוא לבנות ישראל, עכ"פ לאשה נשואה. וכן הוא ברש"י פר' נשא: "ופרע את ראש האשה – מכאן לבנות ישראל שגילוי הראש גנאי הוא להן".

וצ"ע ממה שנא' בעירובין ק': "עשר קללות נתקללה חוה וכו' עטופה כאבל"; ופרש"י: "בושה לצאת בראשה פרוע". ואם ראש פרוע הוא גנאי, מדוע יחשב כיסוי הראש לקללה?!

וכעין זה יש להקשות גם על מש"כ הרמב"ם פי"ג מאישות – "גנאי הוא לאשה שתהא יוצאה פעם בשוק ופעם ברחובות, שאין יופי לאשה אלא לישיב בזוית ביתה". וקשה, הרי

בין הקללות שנתקללה חוה (שם) נאמר גם – "וחבושה בבית אסורים", ופרש"י: "כל כבודה בת מלך פנימה". ואם היציאה לחוץ היא גנאי למה תיחשב הישיבה בפנים לקללה? ! [ודברי רש"י עצמם קשים להולמם, איך יתכן שנכבדות של בת-מלך תיחשב לקללה? !]

אכן נראה, שהתחושה הזאת – שהנכבדות מחייבת פנימה ובושה היא להיות מגולה וחשוף לכל – היא עצמה נתחדשה על ידי הקללה. אחר הקללה, כאשר זו התחושה של אשה בריאה בנפשה – אכן גנאי הוא שתסתובב האשה בשווקים, וביותר – בראש מגולה. אבל כל זה לא היה מעצם בריאתה של חוה, אעפ"י שנבראה בתכלית הצניעות ממקום צנוע שבאדם (ב"ר פר' י"ח, ב'). ועדיין צריך עיון.

ועיין מש"כ בענין זה במס' כתובות דף ע"ב.

אוצר החכמה

דף ט'.

אוצר החכמה

מאי דכתיב – כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם? אני ה' לא שניתי – לא הכיתי לאומה ושניתי לה. (כמ"ש לעיל בלישנא קמא – שאין הקב"ה נפרע מן האומה עד שעת שילוחה (אינורה)). ואתם בני יעקב לא כליתם – היינו דכתיב: חצי אכלה בם, חצי בליים והם אינם בליים.

פי' המהרש"א: שהקב"ה נפרע מישראל ושונה, מעט מעט, לטובתם; כדאיתא במס' ע"ז (ד'). "אמר הקב"ה: אני אמרתי אייסרם ביסורים בעוה"ז כדי שיחזקו זרועותם לעוה"ב", ומפורש בגמ' שם שבאומות-העולם אינו כן. ובאמת שם "ישראל" ו"ישורון" נגזר מתיבת "ישר", כי אלוקים עשה את האדם "ישר", ורק ישראל מכח האבות שנקראו "ישרים" (ע"ז כ"ה). והתורה הקרויה "ספר הישר" (שם) יכולים לחזור למדרגת הישרות; מה שאין כן העפוסים הוא עקום וא"א לישרו. ואכן "ישר" קרוב ל"יסר" (הגרש"ר הירש זצ"ל) ומי שיש תקוה שיתיישר מיסרים אותו.

בענין זה כדאי להביא מדרש מעניין ומה שנתבאר בו.

שמו"ר פר' ל"ו, א' – "הדא הוא דכתיב (ירמיה י"א, ט"ז) 'זית רענן יפה פרי תאר קרא ה' שמך', וכי לא נקראו ישראל אלא בזית הזה בלבד, והלא בכל מיני אילנות נאים ומשובחים נקראו ישראל. בגפן, שנא' – גפן ממצרים תסיע; תאנה, שנא' – כבכורה בתאנה בראשיתה; כתמר, שנא' – זאת קומתך דמתה לתמר; כארז, שנא' – כארז בלבנון ישגה; כאגוז, שנא' – אל גנת אגוז ירדתי; וקראן בכל מיני שלחים וכו'. ובא ירמיה לומר: זית רענן יפה פרי תאר? ! [כוונת השאלה: יתכנו "תוארים" רבים לדבר אחד, אבל "שם" יש רק אחד. ואעפ"י